

HISTORICA OLOMUCENSIA
43–2012

Sborník prací historických
XXXI

KATEDRA HISTORIE

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC

Univerzita Palackého v Olomouci
Olomouc 2012

OBSAH

ČLÁNKY A STUDIE

Marcel Martin

Počátky rozkvětu řeckých studií v kontextu italského raného humanismu: Barlaam ze Seminary, Francesco Petrarca, Leontios Pilatos, Giovanni Boccaccio 9

Jan Stejskal

Cestami reformy. Nad přípravou vydání cestovního deníku Ambrogia Traversariho 29

David Kryška

Od Radomské komise po současnost aneb Z dějin správního soudnictví v českých a polských zemích 41

Miroslav Šedivý

Metternich, severní Afrika a evropský státní systém v letech 1814–1848 65

Rastislav Molda

Putovanie po slovanských krajinách. Cestopisná a cestovateľská činnosť štúrovskej generácie 79

Ivana Koucká

Pedagogická, přednášková a charitativní činnost Ladislava Brtnického (1858–1936) 101

Karla Vymětalová – Zdeněk Jirásek

Klasická studia na německé Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze v letech 1882–1918 129

Zdislava Dvorščáková

Postavenie Adreja Hlinku v česko-slovenských vzťahoch do roku 1910 163

Jan Záhořík

Belgičané a nezdařená dekolonizace Rwandy 181

Pavel Marek <i>Pomoc ruské pravoslavné církve východnímu Slovensku v letech 1955–1968</i>	197
--	-----

RECENZE

Josef Šrámek Steinhübel, Ján: <i>Kapitoly z najstarších českých dejín, 531–1004.</i> Spolok Slovákov v Polsku – Towarzystwo Słowaków w Polsce, Kraków 2011.	223
--	-----

David Papajík Nemeš, Jaroslav – Kožiak, Rastislav a kol.: <i>Svätý Vojtech – svätec, doba a kult.</i> Chronos, Bratislava 2011.	233
---	-----

Jana Burešová Čapka, František – Slezák, Lubomír: <i>Cukrovarnictví do roku 1938 a agrární strana (se zřetelem na Moravu a Slezsko).</i> Masarykova univerzita, Brno 2011.	237
--	-----

Jana Burešová Kryl, Miroslav a kol.: <i>Rasismus, antisemitismus, holocaust.</i> Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem – Doplňěk, Vakát, Brno 2011.	241
--	-----

Ondřej Kolář Lacko, Martin – Sabo, Ján: <i>Žandár troch režimov.</i> Ústav pamäti národa, Bratislava 2011.	243
--	-----

THE AUTHORS AND SUMMARIES

The Authors and Summaries.....	247
--------------------------------	-----

ČLÁNKY A STUDIE

POČÁTKY ROZKVĚTU ŘECKÝCH STUDIÍ V KONTEXTU ITALSKÉHO RANÉHO HUMANISMU: BARLAAM ZE SEMINARY, FRANCESCO PETRARCA, LEONTIOS PILATOS, GIOVANNI BOCCACCIO*

RESUMÉ

Marcel Martin

Na počátku čtyřicátých let 14. století se kalábrijský mnich, teolog a filozof Barlaam ze Seminary (kol. 1290–1348) setkává s Franceskem Petrarkou (1304–1374) na avignonském dvoře papeže Benedikta XII. (1334–1342). Toto setkání ve svém důsledku bude znamenat prvotní zárodek oživení řeckých studií v prostředí raně renesanční Itálie. Předkládaný článek se snaží o vymezení ideových předpokladů Petrarkových motivů směřujících k oživení znalosti řeckého jazyka a literatury. Je třeba zdůraznit, ponecháme-li stranou Petrarkův vlastní skromný pokrok v učení se řečtině, básníkův inspirativní přínos pro jeho mladšího přítele Giovanniho Boccaccia (1313–1375), který byl schopen kolem roku 1360 uspořádat ve Florencii veřejné přednášky řeckého jazyka pro jiného Kalábrijce, Leontia Pilata (kol. 1300–1366), bývalého Barlaamova žáka. Vedle pedagogické činnosti byl Pilatos „zaúkolován“ překlady vybraných antických řeckých textů: Homérových eposů *Odyseia* a *Íliada*; prvních 466 veršů Eurípidovy tragédie *Hekabé*; pasážemi z Plútarchových *Životopisů*; pseudo-aristotelským spisem *De mirabilibus auscultationibus* (*O zázracích z doslechu*). Pilatos se též pokusil o převod řeckých partií tzv. *Pandectae*, výtahu z římského civilního práva Justiniána I. (vytvořeného v letech 530–533), jenž byl obsažen v rukopise nyní známém jako tzv. *Littera Florentina* (během středověku až do roku 1406 označovaném jako *Littera Pisana*). Pilatovy rozličné aktivity během jeho působení ve Florencii, jež byly velkou měrou podporovány jak Petrarkou, tak ze strany Giovanniho Boccaccia, znamenaly, i přes relativní krátkost časového rozpětí (od 1359 do 1362), bod obratu v recepci antického řeckého odkazu v intelektuálním milieu italské rané renesance. Kromě Giovanniho Boccaccia a Domenika Silvestriho (kol. 1335–1411) identitu dalších adeptů řeckého jazyka a literatury pod Pilatovým vedením (byli-li jací) obestírá mlčení písemných pramenů. Přestože kontinuita řeckých studií byla z hlediska absence následovníků v italském prostoru přerušena na další tři desetiletí, Pilatovo pedagogické

a překladatelské dílo intelektuálně a duchovně připravilo půdu pro příchod kulturní mise Manuála Chrysolora (asi 1353–1415) v roce 1397. Sledované období (od 1358 do 1363) bylo s ohledem na obnovu řeckých studií v Itálii ve svém výsledku plodné. Došlo k výraznému zvýšení zájmu mezi italskými učenici o původní řecké antické texty a Pilatovým doslovným překladům, přestože byly neobratné, nechyběla stimulující síla a zásadním způsobem podnítily příští generace italských humanistů k vytváření adekvátnějších latinských verzí. Homérské básně byly přeloženy do latiny po mnohých staletí zapomnění v západoevropském intelektuálním prostoru. Kopie Pilatových převodů, za jejichž vznikem stáli Donato degli Albanzani (kol. 1328–1411), či Giovanni Malpaghini da Ravenna (1346–1417), se rozšířily velmi rychle. Vznik kopií latinského znění Homérova textu v poměrně krátkém časovém úseku a jejich následný relativně rychlý „rozptyl“ svědčí o netrpělivosti, s jakou byly překlady očekávány mezi italskými humanisty. Na konci 14. století (1398) se objeví ještě jeden překlad z velké míry založený na Pilatově latinské verzi: je jím prozaický převod *Odysseie* z pera padovského právníka Francesca Zabareilly (1360–1417). Florentský humanista Coluccio Salutati se později snaží přemluvit básníka Antonia Loschiho (1365–1441), aby Pilatovy prozaické překlady Homéra převedl do latinských veršů. V následujícím století (konkrétně v letech 1442–1444) Pilatova převodu *Íliady* pravděpodobně tajně použije Lorenzo Valla (1407–1457) při tvorbě vlastní prozaické verze eposu (knihy I–XVI).

SUMMARY

*THE BEGINNINGS OF THE FLOWERING OF GREEK STUDIES
IN THE CONTEXT OF EARLY ITALIAN HUMANISM:
BARLAAM OF SEMINARA, FRANCESCO PETRARCH, LEONTIOS PILATOS,
GIOVANNI BOCCACCIO*

At the beginning of the 1340s Barlaam of Seminara (ca. 1290–1348), a Calabrian monk, theologian and philosopher met Francesco Petrarch (1304–1374) at the court of pope Benedict XII (1334–1342) in Avignon. This encounter meant the very first step in the revival of Greek studies within the Early Renaissance Italian milieu. This paper tries to delineate the ideological presuppositions of Petrarch's motives for reviving the knowledge of Greek language and literature. Leaving aside the Petrarch's own meagre progress in learning Greek it is necessary to point out his inspirational influence on his younger friend Giovanni Boccaccio (1313–1375) who was able to organise public lectures of Greek language in Florence around 1360 for another Calabrian, Leontios Pilatos (ca.1300–1366), former Barlaam's pupil. Apart from the pedagogical work Pilatos's tasks included translations of selected ancient Greek classical texts: Homer's poems *Odyssey* and *Iliad*, entering parts of Euripides' *Hecube* (*Hecabe*), fragments from Plutarch's *Lives*, Pseudo-Aristotelean corpus *De mirabilibus auscultationibus* (*On Marvelous Things Heard*). Pilatos also tried to translate the Greek parts of the so-called *Pandectae*, the digest of Roman law promulgated by Justinian in 530–533. Despite a short time span (from 1359 until 1362) Pilatos' multiple Florentine activities, largely supported by both Petrarch and Boccaccio, were a turning point in the reception of the legacy of Ancient Greece within the intellectual Italian milieu of the Early Renaissance. Except for Giovanni Boccaccio and Domenico Silvestri (ca. 1335–1411), identity of Pilatos' other students (if there have been any) is surrounded by silence. Although the continuity of Greek studies was interrupted for another three decades, Pilatos' pedagogical and translation work laid the intellectual and mental groundwork for the cultural mission of Manuel Chrysoloras in 1397. As to the revival of Greek studies in Italy the concerned period (from 1358 until 1363) was fruitful, though timely limited, and raised interest among Italian humanists in original texts of the period of Ancient Greece. Despite being clumsy and

inadequate the word-for-word translations by Pilatos did not lack stimulating power and inspired the next generation of Italian humanists to produce more proper Latin versions. Homeric poems were translated into Latin after many centuries of oblivion in Western Europe. Copies of Pilatos' Latin translations (written by Donato Degli Albanzani or Giovanni Malpaghini da Ravenna) spread very quickly in a relatively short time span. This fact proves a high degree of impatience with which Early Italian humanists expected translation of Homeric work. We can easily trace Pilatos' influence in another earlier Latin version of *Odyssey* written by Francesco Zabarella (1360–1417), which was created before the end of the 14th century (in 1398). Almost at the same time (about 1392) Coluccio Salutati (1331–1406) tried to persuade the poet Antonio Loschi (1365–1441) to use Pilatos' prosaic version to transform the text into a more appropriate poetic version closer to Homeric poems. In the next century Lorenzo Valla (1407–1457) probably secretly used Pilatos' translation when composing his own prosaic version of *Iliad* (Books I–XVI) between 1442–1444.

PhDr. Marcel Martin
Nádražní 324
514 01 Jilemnice

CESTAMI REFORMY. NAD PŘÍPRAVOU VYDÁNÍ CESTOVNÍHO DENÍKU AMBROGIA TRAVERSARIHO

Jan Stejskal

RESUMÉ

Ambrogio Traversari (1386–1439) byl generálním představeným přísné camaldolské kongregace (benediktinské řehole) a většinu svého života strávil ve florentinském klášteře své kongregace v Santa Maria degli Angeli. Jeho historický odkaz však spočívá především v jeho textech – zejména v překladech z řečtiny, ale i v jeho bohaté korespondenci. Je tak právem řazen do skupiny nejvýznačnějších intelektuálů doby – ostatně s mnohými z nich (N. Niccoli, Poggio Bracciolini, L. Valla a dal.) byl spojen i přátelstvím. Papež Evžen IV. Traversariho prosadil nejen do úřadu generálního představeného camaldoliánů, ale pověřil jej navíc i reformou řeholního života (nejen camaldoliánů, ale třeba i „příbuzné“ kongregace vallombrosiánů). Stále častěji však Traversariho využíval v papežské diplomacii. Vyslal jej na Basilejský koncil i na jednání s císařem Zikmundem, navíc byl Traversari klíčovým aktérem i na koncilu ve Ferrare – Florencii (část klíčových jednání překládal, stejně jako buly o sjednocení s Řeky). Přesto je tento výtečný humanista v české historiografii prakticky neznám. Předložený text je pokusem napravit tento fakt a představit připravované české vydání dalšího z Traversariho textů – cestovního deníku *Hodoeporicon* z let 1431–1434. Jedná se nejen o záznamy o Traversariho cestách po Itálii, ale zejména o důkaz o provádění reformy vlastní camaldolské kongregace. Pečlivé Traversariho poznámky z cest je možné konfrontovat s jeho bohatou soudobou korespondencí a rekonstruovat tak způsob, jakým se pokusil změnit poměry v klášterech a eremu své kongregace – tedy centralizovat rozhodování a kontrolu v kongregaci. České vydání *Hodoeporiconu* je připraveno na konec příštího roku.

SUMMARY

*PATHS OF REFORM.
ON THE PREPARATION OF A TRAVEL DIARY EDITION
BY AMBROGIO TRAVERSARI*

Ambrogio Traversari (1386–1439) was the general superior of the strict Camaldolese Congregation (Benedictine monastic order) and spent most of his life within the Florentine monastery of Santa Maria degli Angeli. His historical importance, however, lies in his texts – particularly in his numerous translations from Greek, but also in his rich correspondence. He is rightly considered one of the most distinguished intellectuals of that time. He was a friend of many of them (N. Niccoli, Poggio Bracciolini, L. Valla etc.). Pope Eugene IV designed Traversari not just to the office of general superior of Camaldolese, but also commissioned him to reform the religious life (not only of Camaldolese, but also of the “related” Congregation Vallombrosa). The pope also sent Traversari to the Council of Basel and to the court of Emperor Sigismund. In addition Traversari became a key player at the Council of Ferrara – Florence. Nevertheless, this excellent humanist is virtually unknown in the Czech historiography. The presented text is an attempt to change this fact and to introduce the preparation of the Czech edition of Traversari’s text – *Hodoeporicon* (travel diary from the years 1431–1434). It is not only a record of Traversari’s travels within Italy, but especially evidence of implementation of the reform of his own congregation. His careful travel notes are easy to confront with his rich contemporary correspondence in order to reconstruct the way in which he tried to change monasteries and hermitages of his congregations. Czech edition of *Hodoeporicon* will be completed by the end of next year.

doc. Mgr. Jan Stejskal, M.A., Ph.D.
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

OD RADOMSKÉ KOMISE PO SOUČASNOST ANEB Z DĚJIN SPRÁVNÍHO SOUDNICTVÍ V ČESKÝCH A POLSKÝCH ZEMÍCH

David Kryška

*„Ignorantia iuris nocet,
tedy neznalost práva škodí...
neznalost historie práva
škodí ještě více.“¹*

RESUMÉ

Přes mnohé odlišnosti ve vývoji správního soudnictví v obou zkoumaných státech, dané rozdílným vývojem státoprávního uspořádání či odlišnou politickou situací, je z provedeného srovnání patrné, že je možno nalézt některé „tradiční shody“, a to zejména v období po první světové válce. Přes podobné ústavní základy pro správní soudnictví pruského typu zůstal realitou v obou zemích jeho rakouský model. Obdobně zde bylo i fungování kompetenčního soudního orgánu. Shodně nedošlo po druhé světové válce k obnovení obecného správního soudnictví a zachováno bylo pouze veřejnoprávní soudnictví pro „sociální věci“ (pojištění, sociální zabezpečení) či omezená kontrola správy vykonávaná obecnými soudy. Na druhou stranu na rozdílnost správního soudnictví v obou státech má vliv širší rozsah polské historické zkušenosti. V průběhu věků zde fungovaly tři hlavní typy správního soudnictví kontinentální Evropy, po komunistickém převratu zde zůstala zachována kontinuita vědecké aktivity a do procesu transformace v devadesátých letech minulého století šlo Polsko s již fungujícím a svébytným správním soudem. To vše má vliv na podobu současného polského správního soudnictví. Díky společným historickým základům však mnohé instituty mohou být inspirativní i pro nás.

SUMMARY

*FROM THE RADOM COMMISSION TO NOW.
A SURVEY OF THE ADMINISTRATIVE COURT HISTORY
IN THE CZECH AND POLISH LANDS*

The above made comparison gives evidence that despite many differences in the development of administrative law in the two given states there are some “traditional concordances” which can be particularly found after World War I. Besides the similar constitutional basis for the judicial system of the Prussian type it was its Austrian subtype that was in force in both lands. The demarcation courts also operated in a similar way. In both states the general administrative law was not reintroduced after World War II while the public law dealing with “social affairs” (insurance, social security) or the limited supervision of the administration made by general courts were preserved. On the other hand, broader Polish historical experience makes the local administrative law somewhat different. Three main types of the administrative law of the continental Europe existed there. After the Communist takeover the scholarly activity was not interrupted so that Poland entered the transformation process of the 1990s with a functional and distinctive administrative court system. All this shaped the current Polish administrative law. Thanks to the historical basis that we share the Polish system can be a source of inspiration for us.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

Mgr. David Kryska
Katedra správního práva a správní vědy
Právnická fakulta
Univerzita Karlova
Náměstí Curieových 7
116 40 Praha 1

METTERNICH, SEVERNÍ AFRIKA A EVROPSKÝ STÁTNÍ SYSTÉM V LETECH 1814–1848¹

Miroslav Šedivý

RESUMÉ

Na Vídeňském kongresu v letech 1814–1815 byl vytvořen mezinárodněprávní systém, jehož cílem bylo zachování stability a míru v Evropě. Na témže kongresu byla diskutována i otázka, zda do tohoto systému zahrnout Osmanskou říši, která mimo většinu Balkánského poloostrova ovládala i rozsáhlé oblasti v západní Asii a severní Africe. Nakonec bylo upadající sultánovo impérium ponecháno mimo tento systém, což evropským státům umožnilo legálně se vměšovat do jeho vnitřních záležitostí či dokonce ho připravit o část jeho území. Největšího územního zisku v daném období dosáhla Francie, která v roce 1830 obsadila osmanské Alžírsko, aniž by však byla ve válce s Osmanskou říší. Předkládaná studie se zabývá problematikou koexistence Evropy a severní Afriky v době předbřeznové v širším kontextu mezinárodněprávních dějin. Pozornost je věnována především dvěma protikladným koncepcím v zahraniční politice evropských velmocí: myšlence ochrany statu quo severoafrického regionu jeho zahrnutím do evropského státního systému a imperialistickému přístupu, který nakonec zvítězil a jehož logickým důsledkem byla kolonizace severní Afriky a zhoršení vztahů mezi některými mocnostmi.

SUMMARY

*METTERNICH, NORTH AFRICA AND EUROPEAN STATE SYSTEM
IN 1814–1848*

The aim of the international law system established at the Congress of Vienna in 1814–1815 was the preservation of peace and stability in Europe. At the same congress a question was discussed whether the Ottoman empire should be included in the system. Apart from the Balkan Peninsula the empire spread across large areas of West Asia and North Africa. Eventually the declining sultan's empire was left outside the system, which enabled the European states to interfere in its inner affairs or even deprive it of a part of its territory. The largest territorial acquisition was made by France which occupied Ottoman Algeria in 1830 without being at war with the empire. This study deals with the question of co-existence between Europe and North Africa in the before March 1848 period in a broader context of the international law history. The main attention is paid to two contradictory concepts in the foreign policy of European powers: the idea of the preservation of the North African status quo by its inclusion into the European state system, and the imperialist attitude which eventually prevailed and logically resulted in the colonisation of North Africa as well as deterioration of relationships between some of the powers.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.
Katedra historických věd
Filozofická fakulta
Západočeská univerzita v Plzni
Tylova 18
301 25 Plzeň

PUTOVANIE PO SLOVANSKÝCH KRAJINÁCH. CESTOPISNÁ A CESTOVATEĽSKÁ ČINNOSŤ ŠTÚROVSKEJ GENERÁCIE

Rastislav Molda

RESUMÉ

Štúdia sa zameriava na cestovateľskú a cestopisnú činnosť štúrovskej generácie. Tá svoje cestovateľské aktivity vykonala nielen po území dnešného Slovenska, ako aj po najbližších slovanských krajinách, ktoré tvorili súčasť Habsburskej monarchie. Táto činnosť plnila u štúrovcov viacero funkcií. Prioritne to bola komunikatívnosť a informatívnosť. Cestovanie sa stávalo jedným z prakticko-organizačných prostriedkov ich národnobuditeľskej činnosti.

Cestopisy štúrovskej generácie sú romantické, „národnobuditeľské“ diela, napísané v duchu idey slovanstva. V tomto kontexte sú hodnotené aj kraje, ktorými autori cestovali. Najdôležitejšími otázkami, ktorými sa v cestopisoch zaoberali, boli otázky národné, avšak nepovšimnutými nezostali ani otázky konfesionálne, ako aj problémy týkajúce sa osvety a zvyšovania vzdelanostnej úrovne či školstva. Hlavne cestopisy Nosáka-Nezabudova (ale aj práce Hurbana, Dobšinského, Kutlíka či iných) majú silné antijudaistické zameranie.

Výsledkom všetkých týchto ciest boli pre štúrovcov mnohé cenné skúsenosti na udržanie a prehĺbenie vzájomných kontaktov, ale aj nové podnety na koncentráciu vlastných národných síl. Na cesty a cestopisy tohto obdobia treba hľadieť ako na úlohy vyslancov organizovaného hnutia, ktoré prostredníctvom ciest sledovali vopred stanovené ciele.

SUMMARY

EXPLORING SLAVIC COUNTRIES. TRAVELING AND TRAVEL WRITING OF ŠTÚR'S GENERATION

The study focuses on traveling and travel writing of members of Štúr's generation. They wandered not only the territory of today's Slovakia but visited also neighbouring Slavic countries that were a part of the Habsburg monarchy. This had multiple functions in Štúr's generation. The most important one was sharing of ideas and information. Traveling became one of the ways to promote the national revival movement.

Travelogues of Štúr's generation are romantic national revival papers written in the spirit of the Slavic idea which applies also to the description of regions they wandered. The most important issues they dealt with were national issues along with the questions of confession, problems related to the raising of public awarnes and education level, and education system. Some of the travelogues (by Nosák-Nezabudov in particular but also those by Hurban, Dobšínský, Kutlík and others) have a strong hostile attitude toward Jews.

All these travels gave Štúr's generation valuable experience helping them to maintain and deepen mutual contacts, as well as they gave them new ideas of how to concentrate their own national forces. Traveling and travel writing of this period should be seen as a duty of ambassadors of an organised movement who thus followed pre-defined objectives.

Mgr. Rastislav Molda
Slovenský historický ústav
Matice slovenskej
Mudroňova 1
036 52 Martin

Katedra histórie
Filozofická fakulta
Katolícka univerzita v Ružomberku
Hrabovská cesta 1
034 01 Ružomberok

PEDAGOGICKÁ, PŘEDNÁŠKOVÁ A CHARITATIVNÍ ČINNOST LADISLAVA BRTNICKÉHO (1858–1936)

Ivana Koucká

RESUMÉ

Předkládaný článek se věnuje klasickému filologovi a středoškolskému profesorovi Ladislavu Brtnickému (1858–1936). Zaměřuje se na rozbor jeho pedagogických, přednáškových a charitativních aktivit, zejména v Hradci Králové. Základním pramenem pro zpracování příspěvku se stal osobní fond Ladislava Brtnického uložený v Masarykově ústavu a Archivu Akademie věd České republiky a fondy Gymnasium J. K. Tyla Hradec Králové NAD: 240 a Dívčí gymnásium Hradec Králové NAD: 230 ve Státním oblastním archivu Zámorsk, Státním okresním archivu Hradec Králové.

Pedagogické působení Ladislava Brtnického na královéhradeckém klasickém gymnáziu zahrnovalo nejenom výuku latiny a řečtiny, ale i češtiny, němčiny a filozofické propedeutiky. I když upřednostňoval před vlastní výukou vědeckou práci, snažil se studentům studium klasických jazyků zpřístupit, především výklady o antických autorech, obrazovými materiály a zážitky ze svých cest po Itálii a Řecku. Svoji kariéru středoškolského profesora zakončil na dívčím gymnáziu v Hradci Králové, což je méně známá etapa jeho života.

Zejména po skončení pedagogické činnosti L. Brtnický připravil pro různé spolky a sdružení v Hradci Králové a jeho bezprostředním okolí sérii přednášek, jejichž témata vycházela z jeho vědeckých zájmů i potřeb výuky. Velmi silné sociální cítění a zájem o ženskou otázku ho vedl k četným charitativním aktivitám, do kterých se zapojila i manželka Arna a které vyvrcholily postoupením jejich soukromého domu na Eliščině nábřeží penzionátu Božena Němcová, internátu pro žáčky lycea. V závěru článku pak zmiňují osudy nerealizovaných fondů L. Brtnického na podporu klasických studií u nás.

SUMMARY

*PEDAGOGICAL, LECTURING AND CHARITABLE ACTIVITIES
OF LADISLAV BRTNICKÝ, A CLASSICAL PHILOLOGIST (1858–1936)*

The article is devoted to a classical philologist and secondary school teacher Ladislav Brtnický (1858–1936). The focus lies on the analysis of his pedagogical, lecturing and charitable activities, particularly in Hradec Králové. The personal fonds of Ladislav Brtnický housed at the Masaryk Institute and Archive of the Academy of Sciences of the Czech Republic has served as a basic source together with the fonds “Gymnasium J. K. Tyla Hradec Králové NAD: 240” and “Dívčí gymnásium Hradec Králové NAD: 230” housed at the State Regional Archives in Zámrsrk, State District Archives in Hradec Králové.

Ladislav Brtnický’s pedagogical work at classical gymnasium in Hradec Králové consisted of giving classes not only of Latin and Greek but also Czech, German and Philosophical propedeutic. Although he tended more to the research work than teaching, he sought to make the classes more enjoyable by talking about antique writers, showing pictures and narrating his experiences from his trips to Italy and Greece. The end of his teaching career at the girls gymnasium in Hradec Králové belongs to the lesser known periods of his life.

After his retirement from teaching L. Brtnický made a series of lectures for various associations and clubs in Hradec Králové and close surroundings. Their topics were related to his scholarly interests and former teaching. His very strong social feeling and sympatization with the woman question lead him and his wife Anna to take part in a wide range of charitable activities. Finally they gave up their house at Eliščino nábřeží (Eliška quay) to install boarding house “Božena Němcová” there, first for girl students of a lyceum, than for girl students of a reformed gymnasium.

The final part of the article deals with the issue of non-realised scholarship funds established by L. Brtnický to promote classical studies in his country.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

PhDr. Ivana Koucká
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

KLASICKÁ STUDIA NA NĚMECKÉ KARLO-FERDINANDOVĚ UNIVERZITĚ V PRAZE V LETECH 1882–1918¹

Karla Vymětalová – Zdeněk Jirásek

RESUMÉ

Po rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze na dvě samostatné univerzity, českou a německou, které spojovalo toliko jméno a jejíž německá část se považovala za dědičku *studia generale* založeného Karlem IV., došlo – kromě jiného – i ke změnám v personálním obsazení klasických studií. Dvě stolice klasické filologie dlouhodobě drželi řádní profesori Carl Holzinger von Weidich a Alois Rzach, držba třetí stolice procházela častějšími změnami (Otto von Keller, Otto Plasberg, Alfred Klotz). S dějinami starého Řecka a Říma byli studenti seznamováni díky profesorům O. Benndorfovi, O. Hirschfeldovi, W. Kleinovi, J. Jungovi a H. Swobodovi. Osudy a vědecká činnost těchto klasických filologů, archeologů a profesorů starých dějin jsou sledovány v rozmezí let 1882–1918, kdy končila nejen jedna éra dějin českých zemí, ale také jedna z etap dějin Karlovy univerzity, resp. její německé části.

SUMMARY

*CLASSICAL STUDIES AT GERMAN CHARLES-FERDINAND UNIVERSITY
IN PRAGUE IN 1882–1918*

When the Charles-Ferdinand University in Prague split into two independent universities (Czech and German) united only through the name (while the German branch saw itself as a successor of the studium generale founded by Charles IV.), several changes in staff at the Department of Classical Studies were made. Two chairs of classical philology were steadily held by full professors Carl Holzinger von Weidich and Alois Rzach, the third one changing the holder more frequently (Otto von Keller, Otto Plasberg, Alfred Klotz). Students were introduced to the history of ancient Greece and Rome by professors O. Benndorf, O. Hirschfeld, W. Klein, J. Jung and H. Swoboda. Life and research work of these classical philologists, archeologists and ancient history professors are examined between the years 1882 and 1918 when one period not only of Czech history but also of Charles University (its German branch) moved toward its end.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

PhDr. Karla Vymětalová
prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.
Ústav historických věd
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Slezská univerzita v Opavě
Masarykova třída 37
746 01 Opava

POSTAVENIE ADREJA HLINKU V ČESKO-SLOVENSKÝCH VZŤAHOCH DO ROKU 1910

Zdislava Dvorščáková

RESUMÉ

Cieľom príspevku je poukázať na formovanie vzťahov medzi Slovákami a Čechmi, počas dlhotrvajúceho maďarizačného útlaku prostredníctvom zaangažovaných osobností, akými boli predovšetkým z českej strany Karel Kálal, Alois Kolísek, Jozef Rotnágel, zo slovenskej strany Vavro Šrobár, Pavol Blaho a v neposlednom rade Andrej Hlinka. Štúdiá sa sústreďujú najmä na činnosť predstaviteľa slovenského politického katolicizmu, Andreja Hlinku, ktorý vykonal v prospech utuženia vzťahov medzi Slovákami a Čechmi množstvo aktivít. Jeho zmysľovanie, pôsobenie, vystupovanie a činy smerovali slovenské obyvateľstvo k upevneniu svojej vlastnej identity a k spolupatričnosti s Čechmi a Moravanmi. Kľúčovým obdobím pre rozvoj česko-slovenských vzťahov boli udalosti roka 1907, kedy sa začala nová etapa českých aktivít pre Slovákov a slovenského vnímania českého prostredia. Stále sa zintenzívňujúca maďarizácia, prednáškové turné A. Hlinku a tragédia v Černovej v sebe skoncentrovali silný náboj pre česko-slovenské vzťahy. Práve tieto spomínané udalosti boli kľúčové pre slovenské aj české etnikum. Udalosti, ktoré sa stali v roku 1907, ho predznamenal ako historický rok, ktorý bol tragickou križovatkou v dejinách oboch národov.

SUMMARY

THE ROLE OF ANDREJ HLINKA IN CZECH-SLOVAK RELATIONS BEFORE 1910

The aim of the paper is to present the development of relations between Slovaks and Czechs during the long-lasting Magyarization oppression. This is done through the personalities involved in the issue: Karel Kálal, Alois Kolísek, Jozef Rotnágľ from the Czech, and Vavro Šrobár, Pavol Blaho and last but not least Andrej Hlinka from the Slovak side. The study focuses particularly on the activities of Andrej Hlinka, a representative of the Slovak political Catholicism who performed a variety of activities in order to reinforce the relations between Slovaks and Czechs. His way of thinking, his influence, behaviour and actions led Slovak population to consolidate their own identity and to feel allied with Czechs and Moravians. The events of the year 1907 were the key moments for the development of Czech-Slovak relations, when not only a new stage of Czech activities for Slovaks but also a new Slovak perception of Czechs began. In the atmosphere of still increasing Magyarization Hlinka's lecture tour and the tragedy in Černová gave a powerful impetus to the Czech-Slovak relations. These were also the crucial events for Slovak and Czech population. The year of 1907 was therefore a historic one, representing a tragic crossroad in the history of both nations.

Mgr. Zdislava Dvorščáková
Katedra histórie
Filozofická fakulta
Katolícka univerzita v Ružomberku
Hrabovská cesta 1
034 01 Ružomberok

BELGIČANÉ A NEZDAŘENÁ DEKOLONIZACE RWANDY

Jan Záhořík

RESUMÉ

Rwanda se stala synonymem těch nejhorších zločinů proti lidskosti v moderních a soudobých dějinách. Než však došlo ke genocidě v roce 1994, byla Rwanda zmítána sociálními nepokoji, které byly vyvolány neadekvátní, poněkud chaotickou a ne zcela pragmatickou koloniální politikou belgické administrativy, která nejprve po desetiletí favorizovala tutsijskou aristokracii, aby pak v éře dekolonizace poskytla zázemí pro hutuskou sociální revoluci, jež uvrhla zemi v chaos a násilí. Studie tak reflektuje belgickou koloniální politiku i vnitřní napětí ve Rwandě v čase dekolonizace, zhruba ohraničené roky 1957–1961. Pro formování rwandského politického myšlení a politických stran byl belgický kolonialismus nesmírně důležitý, neboť Belgičané hráli poměrně aktivní roli v utváření etnických, politických a sociálních organizací, hnutí a sdružení a nebyli jen pouhými pasivními pozorovateli, jak by mohla napovídat jimi preferovaná politika „nepřímé vlády“. Kořeny rwandské genocidy tak nalezneme právě v období kolonialismu a zejména vrcholící dekolonizaci.

RESUMÉ

BELGIANS AND THE DECOLONISATION FAILURE IN RWANDA

Rwanda has become a symbol of the worst crimes against humanity in both modern and contemporary history. Before the outbreak of the genocide in 1994 Rwanda had been coping with social unrest enabled by the inappropriate, sometimes chaotic and not very pragmatic policy of the Belgian administration which had been favorizing the Tutsi aristocracy for several decades. This was the stimulus for a social revolution led by the Hutu during the decolonisation which brought chaos and violence to the country. The study deals with the Belgian colonial policy and inner tensions in Rwanda in the period of decolonisation between the years 1957–1961. The Belgian colonialism was of supreme importance in the process of forming of Rwandan political thinking and political parties since Belgians were not merely passive spectators as their policy of “indirect rule” might imply but actively contributed to establishing new ethnical, political and social organisations, movements and associations. The roots of the Rwandan genocide can be therefore found in the period of colonialism and culminating decolonisation in particular.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

PhDr. Jan Záhořík, Ph.D.
Katedra historických věd
Filozofická fakulta
Západočeská univerzita v Plzni
Tylova 18
301 25 Plzeň

POMOC RUSKÉ PRAVOSLAVNÉ CÍRKVE VÝCHODNÍMU SLOVENSKU V LETECH 1955–1968¹

Pavel Marek

RESUMÉ

Jádrem příspěvku je analýza okolností příchodu a činnosti skupiny 17 duchovních ruské pravoslavné církve na východním Slovensku ve druhé polovině padesátých a první polovině šedesátých let 20. století. Do Československa byli vysláni na žádost vůdčích osobností pravoslavné církve se souhlasem stranických a státních orgánů, aby pomohli při konsolidaci dlouhodobě rozbouřených poměrů v církevní sféře po násilné likvidaci řeckokatolické církve a pokusu o převedení duchovenstva a věřících do pravoslavné církve. Pravoslavná církev na východním Slovensku trpěla nedostatkem kněží a pomoc duchovních ze SSSR z oblasti Zakarpatské Ukrajiny měla pomoci tento deficit překonat. Po pěti letech bylo působení skupiny duchovních ruské pravoslavné církve na východním Slovensku vyhodnoceno a mise ukončena. Většina kněží se vrátila do užhorodské eparchie s tím, že žádost o vyslání nové skupiny duchovních už nebude formulována. Československá strana měla současně zájem na tom, aby se několik kněží nevracelo, požádalo o československé státní občanství a zůstalo v zemi natrvalo. Tento záměr se podařilo naplnit, první část z těch, kteří v Československu zůstali, se uplatnila v pravoslavné církvi na vedoucích místech, druhá část však v roce 1968 přešla do obnovené řeckokatolické církve.

SUMMARY

HELP OF THE RUSSIAN ORTHODOX CHURCH TO EASTERN SLOVAKIA IN 1955–1968

The article analyses the circumstances of the arrival and activities of 17 Russian Orthodox priests in Eastern Slovakia in the second half of the 1950s and the first half of the 1960s. They were sent to Czechoslovakia on demand of leading personalities of the Orthodox Church with an approval of the party and state authorities to help the local Church to calm the situation after a violent liquidation of the Greek Catholic Church and an attempt to convert the clergy and population to the Orthodox Church. The East Slovakia Orthodox Church suffered from the lack of priests and the help of Soviet clergy from the Carpatho-Ukraine was intended to overcome this deficit. After a five year activity the mission of Russian orthodox priests in Eastern Slovakia was complete. Most of them returned to the eparchy of Uzhorod convinced that no more demand for a new mission would be made, while Czechoslovak authorities wanted some priests to stay, acquire a Czechoslovak citizenship and live there permanently. The plan was successfully realized. One part of those who stayed became leading members of the Orthodox Church, the other one, however, left it to join the restored Greek Catholic Church in 1968.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D.
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

Katedra histórie
Filozofická fakulta
Katolícka univerzita v Ružomberku
Hrabovského cesta 1
Ružomberok

THE AUTHORS AND SUMMARIES

Mgr. Zdislava Dvorščáková

Mgr. Zdislava Dvorščáková (1986) has been pursuing her Ph.D at the History department of the Philosophical Faculty of the Catholic University in Ružomberok since 2009. Her research interest is a contemporary Slovak history within which she specializes in Andrej Hlinka and his relations to Bohemia and Moravia. Through this personage she also traces the Czech-Slovak relations at the turn of the 19th and 20th centuries. Among her other fields of interest belong the history of regional education system as well as of the Slovak exile.

The Role of Andrej Hlinka in Czech-Slovak Relations until 1910

The paper deals with certain issues of Andrej Hlinka's role in Czech-Slovak relations before 1910. In the period under review Hlinka's scope was vitiated by strong Magyarization. The contemporary press as well as archival materials rarely published up to now were used for the study.

Prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.

Prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc. graduated from the Philosophical Faculty of Palacký University in Olomouc with a degree in history. Since 1990 he has been working as a university lecturer at the Silesian University in Opava (Troppau). In his research he focuses on Czechoslovak modern history, the history of Central Europe after World War II, Czech-Polish relations and history of Silesia. He is an author or fellow author of more than 14 monographs and more than 150 scholarly papers.

*Classical Studies at German Charles-Ferdinand University in Prague
in 1882–1918*

The development of classical studies at Charles-Ferdinand University in Prague after its division in 1882 into the Czech and German part followed different ways. Classical studies at the German university kept their professional level also thanks to the activities of legitimate professors A. Rzach, C. Holzinger, O. Keller, J. Jung, H. Swoboda and others (they took the chairs of classical philology, classical archeology and ancient history), but there occurred a substantial decline in the number of students which in the

following decades had also an impact on the “fight” for taking the positions of all three chairs.

PhDr. Ivana Koucká

PhDr. Ivana Koucká is currently teaching ancient history at the History department of Palacký University in Olomouc. She focuses her work on the history of Athens in the 5–4th century B. C., ancient historiography and modern historiography of antiquity. She has published several articles about major representatives of classical studies in Czechoslovakia.

Pedagogical, lecturing and charitable activities of Ladislav Brtnický, a classical philologist (1858–1936)

The article deals with the pedagogical, lecturing and charitable work of a classical philologist and secondary school teacher Ladislav Brtnický (1858–1936) who spent the most of his active life in Hradec Králové. At a local classical gymnasium he gave classes of Latin and Greek mainly, but also of Czech, German and Philosophical propedeutic. In the 1920s he taught at a girls reformed gymnasium as an outside worker for three years. From the wide range of his charitable activities I point out the fact that he gave up his house for the benefit of boarding house “Božena Němcová” for girl students of a lyceum. The final part of the article deals with the issue of non-realised scholarship funds established by Ladislav Brtnický.

Mgr. David Kryška

Mgr. David Kryška is a Ph.D. student at the Department of Administrative Law and Science of Administration at the Law Faculty of Charles University in Prague. In his research he focuses on the administrative court system, especially in its Czech-Polish comparison, as well as on the foreign and asylum law.

*From the Radom Commission to Now.
A Survey of the Administrative Court History in the Czech and Polish Lands*

In his article the author gives a brief outline of the history of the administrative court system and judicial supervision of the public administration in the Czech and Polish lands until now. He traces its development from the Polish Noble Republic, through the 19th century, to the form of administrative courts after World War I. He subsequently pays attention to the removal of the administrative courts after the Communist takeover, the attempts for its renovation until its real renaissance in the 1980s and 1990s. The last part focuses on the most recent reforms of the administrative court system.

prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D.

Prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D., is currently employed as a professor at the History departments at the Philosophical Faculty of Palacký University in Olomouc and Philosophical Faculty of the Catholic University in Ružomberok (Slovakia). His specialisation being the political and cultural history of the turn of the 19th and 20th century, he has been recently turning his attention to the phenomenon of the Czech Catholic Modernism, political catholicism and Church history with the focus on the Roman, Czechoslovakian, Orthodox and Old Catholic Churches. He is an author of twenty books, a lot of studies, articles and reviews.

Help of The Russian Ortodox Church to Eastern Slovakia in 1955–1968

The article gives an analysis of the circumstances of the arrival and activities of 17 Russian Orthodox priests in Eastern Slovakia in the second half of 1950s and the first half of 1960s. They were sent to Czechoslovakia on demand of leading personalities of the Orthodox Church with an approval of the party and state authorities to help the local Church to calm the situation after a violent liquidation of the Greek Catholic Church and an attempt to convert the clergy and population to the Orthodox Church.

PhDr. Marcel Martin

PhDr. Marcel Martin graduated from the Faculty of Philosophy and Science of the Silesian University in Opava (Troppau) where he got a bachelor's degree in library science and from the Faculty of Philosophy and Arts of the University of West Bohemia in Plzeň (Pilsen) with a major in European cultural studies. His thesis for a PhDr. degree entitled *Byzantine Humanism and Renovation of Greek Studies in Italy, 1360–1535* was defended at the Faculty of Philosophy and Arts of the University of West Bohemia in 2011.

*The Beginnings of the Flowering of Greek Studies
in the Context of Early Italian Humanism:
Barlaam of Seminara, Francesco Petrarch, Leontios Pilatos,
Giovanni Boccaccio*

The paper focuses on delineating the efforts of early Italian humanists to lay the foundations of knowledge of ancient Greek language and literature in the Florentine milieu. It also examines new Latin versions of ancient Greek texts such as Homer's poems *Odyssey* and *Iliad*, the first 466 lines of *Hecube* by Euripides, fragments from the Lives by Plutarch and Pseudo-Aristotelean corpus *De mirabilibus auscultationibus (On Marvelous Things Heard)* – all of them made by Leontios Pilatos. The article tries to outline patterns of the “contact situation” between Francesco Petrarch and Giovanni Boccaccio on one side and Barlaam of Seminara and Leontios Pilatos, representatives of a mixed Calabrian Greco-Italian cultural sphere on the other. The stress is put on relevant moments so as to describe the ideological background of „Petrarch's humanism“ related to the revival of Greek studies and the merit of influence on further generations of Italian humanists.

Mgr. Rastislav Molda

Mgr. Rastislav Molda has been pursuing his Ph.D. at the History department of the Philosophical faculty of the Catholic university in Ružomberok since 2009 alongside his employment as an academic worker at the Slovak Institute of History of the Matica slovenská in Martin since 2012. His research interests are the national 18th and 19th century history with a focus on the forming process of national movement, questions of nationality within the Habsburg monarchy, ethnic stereotypes in encyclopedic and travel books.

*Exploring the Slavic Countries.
Travelogue and Travel Activity of Štúr's Generation*

The study analyzes traveling of Štúr's generation in the 1830s and 1840s based on their travelogues. The analysis results from the correspondence and other historical material housed in the Literature and Art Archives of the Slovak National Library. Traveling was very important for Štúr's generation as it had several functions. This issue therefore deserves the attention of historians.

doc. Mgr. Jan Stejskal, Ph.D., M.A.

Jan Stejskal got his M.A. in Medieval Studies from Central European University in Budapest, Hungary and a Ph.D. from Palacký University in Olomouc, Czech Republic. Jan Stejskal worked at the Radio Free Europe/Radio Liberty as an archivist and information analyst and later as a researcher and consultant for PricewaterhouseCoopers. He teaches history and historiography as an associate professor at Palacký University in Olomouc. His fields of interest are history of religion, especially Christian missions. He published books on medieval religious exile, on Byzantine influence in the West and essays on intertextuality in late medieval Europe.

*Paths of Reform. On the Preparation of a Travel Diary Edition
by Ambrogio Traversari*

The article presents personality of Ambrogio Traversari (†1439), who was the highest representative of the Camaldolese order. Traversari became famous as a translator of Greek texts and as a reformer of his congregation. Traversari wrote a travel diary – *Hodoeporicon*, dealing with his reformist efforts in monasteries and hermitages of his congregation. The author of the article presents the upcoming Czech edition of *Hodoeporicon*.

PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.

PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D., graduated from the Philosophical Faculty of Charles University with a major in history which he is currently teaching at the Philosophical Faculty of the University of West Bohemia in Plzeň (Pilsen). In his research he explores the diplomatic, economic, military, religious and social history of Europe and Near East in the first half of the 19th century. He is a co-author of *Egypt v době Muhammada Alího* and author of *Krvavá odyssea: řecký boj za nezávislost 1821–1832* which won the Miroslav Ivanov prize. Currently he is preparing his work *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. He has also written many scholarly papers and articles in Czech, German and English.

Metternich, North Africa and European State System in 1814–1848

The study analyses the relationship between Europe and North Africa in the before March 1848 period in a broader context of international law history. The attention is mostly paid to two contradictory concepts in the foreign policy of European powers: the idea of the preservation of the North African status quo by its inclusion into the European state system, and the imperialist attitude which logically resulted in a colonisation of North Africa.

PhDr. Karla Vymětalová

PhDr. Karla Vymětalová is working as a university lecturer at the Institute of Historical Sciences at the Faculty of Philosophy and Science of the Silesian University in Opava (Troppau). Her research interests are the ancient history, especially of ancient Rome, and today's Czech historiography of antiquity.

*Classical Studies at German Charles-Ferdinand University
in Prague in 1882–1918*

The development of classical studies at Charles-Ferdinand University in Prague after its division in 1882 into the Czech and German part followed different ways. Classical studies at the German university kept their professional level also thanks to the activities of legitimate professors A. Rzach, C. Holzinger, O. Keller, J. Jung, H. Swoboda and others (they took the chairs of classical philology, classical archeology and ancient history), but

there occurred a substantial decline in the number of students which in the following decades also had an impact on the “fight” for taking the positions of all three chairs.

PhDr. Jan Záhorský, Ph.D.

PhDr. Jan Záhorský, Ph.D. is an africanist specializing in the modern and contemporary history of the Horn of Africa and Equatorial Africa (with a focus on Belgian colonialism). He also examines the places of tension in Africa and its social problems. He is currently working at the Department of Historical Studies of the Philosophical Faculty of the ZČU (University of West Bohemia) in Plzeň (Pilsen) where he co-founded the Centre of African Studies in January 2012.

Belgians and the Decolonisation Failure in Rwanda

The Rwandan Genocide of 1994 is undoubtedly still a topical issue. However, a lesser known fact is that the origins of this tragedy lie as early as in the period of Belgian colonialism when differences between respective groups of Rwandan people were codified. The study focuses on the last years of Belgian colonialism when the country underwent many social changes. The author also analyses the unsuccessful role of Belgium as a colonial power in the period of decolonisation.

Translated by Mgr. Zdislava Dvorščáková, PhDr. Marcel Martin, doc. Mgr. Jan Stejskal, M.A., Ph.D., Mgr. Rastislav Molda, Mgr. Eva Svobodová.